

Dok je Viminale tonuo u Kalabrij 1943., u Rimu je padala talijanska fašistička vlada. U isti dan završila je duga era fašističkog režima i životni vijek broda koji je sagrađen zahvaljujući tom režimu

An underwater photograph showing two divers exploring a large, rusted metal structure, likely a shipwreck. The structure is covered in yellowish-brown corrosion and marine life. One diver is in the upper center, holding a bright light. Another diver is on the right, with a large white oxygen tank labeled '30'. A small box with the name 'Marco' is visible near the second diver. The background is dark blue water.

EKSPEDICIJA VIMINALE

Avantura na olupini posljednjeg
Musolinijevog broda

PIŠE **DRAŽEN GORIČKI**
FOTOGRAFIJE **DRAŽEN GORIČKI, DOKUMENTACIJA SCUBALIFE**

Na trajektu za Anconu još jedanput palim kompjuter da pogledam prognozu; dok se stranica učitala, mislim u sebi - razmišljaj pozitivno, to je dokazano da pali. Možda se vrijeme popravi - ista prognoza kao i nekoliko dana prije, jako jugo na jugu Italije, baš ironično.

Kad sam se prošle godine dogovarao s prijateljima za ronjenje na olupinama u Kalabriji, teme su bile koliko dana ćemo potrošiti na kojoj olupini, tko će što donijeti od opreme, tko s kim dolazi i slično, ali vrijeme nismo mogli isplanirati.

Trajekt nas je iskrcao u Anconi i pred nama je bilo nešto više od 900 kilometara puta do cilja - gradića Palmi gdje je davne 1943. potonuo Viminale koji je bio naš glavni razlog da organiziramo ronilačku ekspediciju. Roniti na ovakvoj olupini je izazov, osobito znajući priču o ovom brodu i povijest koju je proživio. Malo ljudi je ikad čulo za taj grad jer je mali, sa samo 20.000 stanovnika i, naizgled, ni po čemu posebno poznat.

Put od 900 kilometara do Palmija je prošao dobro. Dok se vozite kroz Italiju nekako ste navikli na uvijek iste scene pokraj autoputa - industrijski kompleksi ili obrađena

polja. Sve dok ne prijedete onu čarobnu granicu koja dijeli sjevernu i južnu Italiju. Nakon što smo prešli Bari okoliš postaje drugačiji - nema industrijskih pogona pokraj autoceste, nema ni autoceste cijelim putem, polja nisu obrađena, a nerijetko nema ni GSM signala. Pri dolasku Palmi nam djeluje kao napušten grad. Iako je bila subota, ljudi su se posakrivali tako da na ulicama nije bilo nikoga. Pitali smo se gdje to dolazimo.

Smještaj smo organizirali na jednom seoskom gospodarstvu, malo dalje od centra grada, u brdovitom dijelu koji nadvisuje obalu. Gospodarstvo vodi obitelj na čelu sa starim gazdom Roccom koji je ujedno i voditelj ronilačkog centra. Odmah smo upoznali kuhara koji nam je srdačno ispričao sve što trebamo znati ali, naravno, na talijanskom. Srećom pa je Ivana još u studentskim danima išla na tečaj talijanskog pa smo imali i prevoditelja ekspedicije. Gospodarstvo je prekrasno, smjestili su nas u manje bungalove, a na imanju sami sade povrće za pripremu hrane za goste te uzgajaju konje i koze. Ispod naših kućica pogled se pruža na predivnu Ljubičastu obalu ili Costa violu, kako je nazivaju. More je doista ljubičaste boje, a okolne planine guste i tamnozelene.

ISČEKIVANJE ZBOG VELIKIH VALOVA

PRODUŽILI SMO U ronilački centar gdje se već okupila cijela ekipa, kompresori i busteri za kisik su bučili, poznata lica i hrpa ronilačke opreme mi mame osmijeh na licu i cijeli dan putovanja sam zaboravio u trenu.

Malo smo međusobno pričali i okupili smo se da se dogovorimo o detaljima za sutrašnje ronjenje. Valovi su bili poprilično veliki; ako sljedeći dan bude bolje vrijeme, rano ujutro idemo na olupinu Valfiorita koja se nalazi nepunu milju od obale Sicilije, blizu sela Mortelle.

Ujutro nas je dočekalo valovito more, ali brod je mogao isploviti. Utovarili smo opremu na brod i krenuli put otoka Sicilije i trebalo nam je punih dva sata do Valfiorite. Kao i Viminale, brod Valfiorita izgrađen je u komercijalne, ali je služio za vojne svrhe u ratu. Brod je potopila britanska podmornica Ultor u srpnju 1943., otprilike u isto vrijeme kad je potonuo i Viminale. Torpedo je pogodio u pramac i olupina leži s odlomljenim pramcem na lijevoj strani nedaleko od ostatka broda, na 55-70 metara dubine i, nažalost, pristupačna je samo tehničkim roniocima. Smatra se jednom od najljepših olupina na Mediteranu, »

Prvo smo ronili na brod Valfiorita koji je potopila britanska podmornica Ultor u srpnju 1943. pogotkom u pramac, otprilike u isto vrijeme kad je potonuo i Viminale

IZGUBLJENA BOCA Obišli smo cijelo nadgrađe čija su se prva dva kata urušila, na donjoj razini smo vidjeli i jednu stage bocu koja već duže vrijeme leži. Samo zamišljam lice vlasnika kada je htio napraviti promjenu plina na dekompresijskom zastanku.

Devetorica ODABRANIH

MEĐUNARODNA EKIPA U našem ronilačkom timu bilo je devet ronilaca - četiri iz Njemačke, dva iz Nizozemske, jedan iz Italije, jedan iz Španjolske i moja malenkost. Svi smo ronili sa zatvorenim krugom disanja, odnosno rebreatherima bez i jednog problema s opremom za ronjenje. Najbolje od svega je što nije bilo problema unatoč nepredvidljivim vremenskim prilikama. ■

Prova Viminalea
nalazi se na 107
metara dubine
i, nažalost,
pristupačna je
samo tehničkim
roniocima.

Nakon svega što je
prošao Viminale,
brod koji su tri puta
bezuspješno potapali
i na dnu je ležao
ponosno kao pobjednik

Valfiorita, na kojoj smo
počeli urone, smatra se
jednom od najljepših olu-
pina na Mediteranu, zovu je
'mediteranski Thistlegorn'

DEKOMPRESIJA Iako je Viminale blizu obale, nemoguće je dekompresiju raditi bez deco polja jer su struje prejakke, a milju dalje od lokacije je plovni put za tankere koji vas za tren pregaze ako radite drift deco plutajući na bovi niz struju

zovu je i "mediteranski Thistlegorm". Zbog tog razloga svi su bili uzbuđeni i htjeli smo čim prije zaroniti i vidjeti ostatke tereta koji je prevozila. Čim smo zaronili, krenuli smo prema prvoj štivi gdje su bili smješteni Jeepovi. Prizor je bio fantastičan, nekolicina Jeepova je stajala na mjestu u tovarnom prostoru, neki su bili na rubu da padnu na dno olupine, a na dnu su ležali prevrnuti. Napravili smo nekoliko fotografija i krenuli u drugu štivu.

Tu je bila ista situacija kao i u prvoj štivi, samo što su ovdje kamioni gusto naslagani jedni pored drugih. Nekoliko ih je nevjerojatno dobro očuvano s cijelim, očuvanim staklima, upravljačima i mjenjačima na mjestu, što je velika rijetkost u današnje vrijeme da vidite pod morem. Unatoč velikoj kontroli ronjenja na Crvenom moru, čak je i poznati Thistlegorm u takvim detaljima devastiran.

Na dnu olupine među kamionima se vide hrpe razbacanog streljiva i eksplozivnih sredstava koje je prevozio za talijansku vojsku, a koja su ispala iz kamiona. Dok smo obilazili dijelove s

Čim smo zaronili na Valfioritu, krenuli smo prema prvoj štivi gdje su bili smješteni Jeepovi; neki su bili na rubu da padnu na dno olupine

granatama, uočili smo da je na jednom dijelu olupina napukla i kroz rupu smo prošli u treću štivu, a da nismo morali ići van olupine nego smo samo produžili u novi tovarni prostor u kojem su bili kamioni i Moto Guzzi motocikli. Mogli bismo ostati satima u razgledavanju, ali vrijeme je brzo prolazilo i morali smo lagano napustiti olupinu.

Na brodu su svi bili oduševljeni uronom, izvadili smo fotoaparat iz kućišta i cijelim putom natrag komentirali slike i razmjenjivali dojmove.

Sljedeća dva dana valovi, koji su se lomili na plaži Palmija, bili su visoki tri metra i bilo je nemoguće ići roniti na Viminale. Te dane smo iskoristili za ronjenje na dva mala wrecka koji su bili na lokacijama zaštićenim od valova.

Prvi je parobrod Cannitello, koji se nalazi mjesta Villa San Giovanni, a potonuo je zbog eksplozije na samom brodu i leži isplaže u Mesinskom tjesnacu. Od ulaska u pa sve do olupine je postavljen lanac zbog struje koja je uvijek prisutna na ovoj l. Vrh olupine je na 27 metara i spušta se na 46 metra dubine. Olupina izgleda kao samo jedan bok iznad dna i na prvi pogled neprepoznatljiva. Struja me natjerala u uvučem u unutrašnjost broda i tek kad sam u unutrašnjost, imate dojam da je olupina. Sljedeći dan smo zaronili na teretni brod Pasubio sagrađen 1903. a potopila ga je engleska podmornica na putu prema M. Brod je vrlo lijep za ronjenje i prepun je interesantnih detalja, ima nekoliko mjesta na k

PRVI PUTNIČKI BROD S UNUTARNJIM IZGARANJEM

Brod Viminale nastao je u gradu s dugom pomorskom tradicijom - Trstu. Trst je grad koji je živio od svojih brodova i svoje luke. Upravo je iz jedne inicijative tršćanskih poslovnih krugova u 19. stoljeću stvorena brodarska kompanija, austrijski Lloyd, kasnije preimenovana u Lloyd Triestino koja je u samo dvadeset godina projektirala, konstruirala i pustila u pogon 61 parobrod.

Lloyd Triestino je iskoristio državna sredstva za razvoj tehnologije proizvedši 1925. godine dva putnička broda s motorima s unutarnjim izgaranjem, iako se radilo o novoj, još neusavršenoj tehnologiji

se može ući u unutrašnjost olupine, a leži nagnut na lijevi bok na dubini od 42 metra nedaleko od luke Roccella Jonica.

Za to vrijeme more se lagano smirivalo i četvrti dan je bio napokon rezerviran za Viminale. Plinove smo imali napunjene već od prvog dana, trebalo je samo još napuniti scootere i složiti rebreathere.

Na obali smo razvukli deco polje za dekompresiju da sve pregledamo, učvrstimo i popravimo sve bitne detalje. Iako je Viminale blizu obale, nemoguće je dekompresiju raditi bez deco polja jer su struje prejakke, a milju dalje od lokacije je plovni put za tankere koji vas za tren pregaze ako radite drift deco plutajući na bovi niz struju.

VALOVI POREMETILI PLANOVE

KADA SMO DOŠLI na lokaciju na kojoj na 107 metara dubine leži Viminale, nije bilo bove koju su dečki iz ronilačkog centra postavili prošli tjedan. Bila je vezana točno na sredini nadgrađa, ali valovi su bili veliki i otrgnuli su bovu s olupine.

Posada broda je bila vrlo uigrana i za tren su bacili sidro s konopom, a kada su bili sigurni da su se usidrili na olupini, spustili su deco polje uz glavni konop.

To nam je malo promijenilo planove jer sada nismo znali na kojem mjestu ćemo se vezati na olupini i morat ćemo potrošiti više vremena za orijentaciju na olupini.

DVADESETIH GODINA prošloga stoljeća talijanska država odlučila je dati poticaje domaćoj brodogradnji s ciljem razvoja motora s unutarnjim izgaranjem. Lloyd Triestino je iskoristio državna sredstva za razvoj tehnologije proizvedši 1925. godine dva putnička broda s motorima s unutarnjim izgaranjem, nazvanih po brežuljcima na kojima je sagrađen Rim Esquilino i Viminale. Tada se to smatralo hrabrim potezom budući da se radilo o novoj, još neusavršenoj tehnologiji, i bilo je upitno kako će brodovi funkcionirati. Radilo se o prvim putničkim brodovima na takav pogon.

VIMINALE JE PORINUT u brodogradilištu San Rocco u svibnju 1925., a prvu pokusnu vožnju je imao u listopadu te godine; i tada se sva tršćanska elita okupila na novom brodu uključujući i uglednike iz sve jače fašističke stranke. Telegrami s čestitkama stizali su sa svih strana, o brodu s pričalo nadaleko. Treba se prisjetiti da je početkom 20. stoljeća pomorski promet bio jedino sredstvo međunarodnog povezivanja i trgovine, a Italija je nakon Njemačke i Velike Britanije tada bila treća zemlja na svijetu po proizvodnji trgovačkih brodova. U takvom sil-

nom razvoju Lloyd Triestino vodio je glavnu riječ.

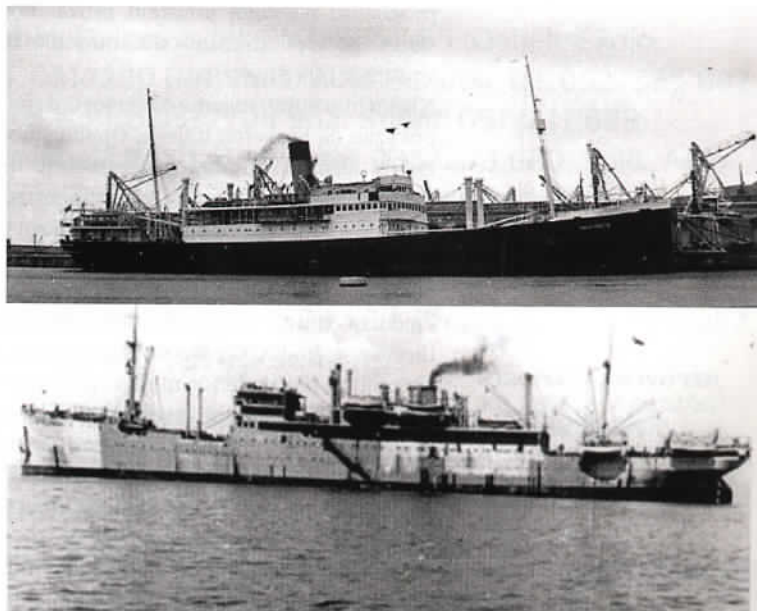
VIMINALE JE IMAO sedam štiva – četiri na pramcu i tri na krmi. Kabine za 42 putnika smještene u srednjem dijelu broda bile su luksuzno namještene s jednim ili dva kreveta i zipkom te strujom i vodom. Ništa manje dobre nisu bile kabine za osoblje. U sredini broda nalazile su se još i zajedničke prostorije – salon, dvorana za glazbu, dvorana za čitanje i soba za pušače s verandom. U blagovaonici je 48 ljudi moglo jesti za stolom, a sve prostorije su bile međusobno povezane. Čak je postojala minijaturna bolnica, ili, bolje rečeno, ambulanta za uobičajene tegobe i još jedna, zasebna soba za zarazne bolesti što je bilo obvezno na brodu koji plovi tropskim morima.

MOTOR BRODA sastavljen je od dva dizel motora tipa Burmeister i Wain proizvedena u tvornici strojeva Sant'Andrea. Pored ova dva velika motora, u brodu su se nalazila još tri manja dizel motora koja su pokretala brodska postrojenja. Kada je brod počeo ploviti za Australiju i kasnije za Afriku, Daleki Istok, Japan i Šangaj, potrebe za smještajem su se povećale pa je tako raspored prostorija preuređen i kapacitet je od početnih 42 narastao na 320 putničkih mjesta.

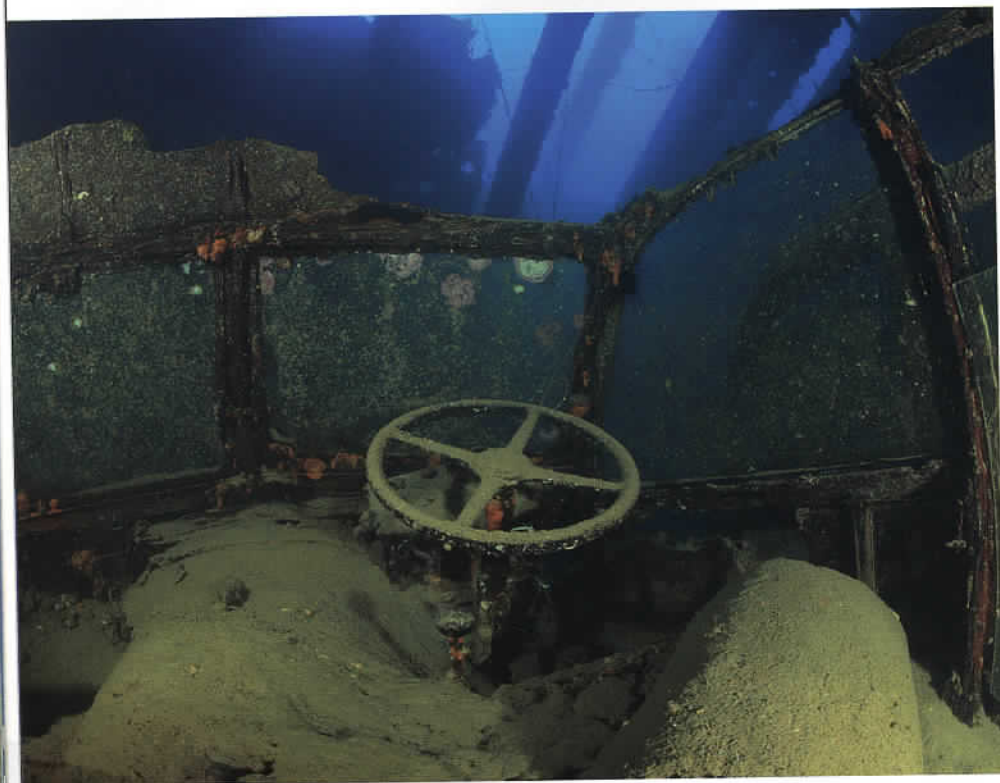
VISOKOG TRUPA i umjereno velikog nadgrađa Viminale je izgledao imponirajuće. Gotovo cijelog svog vijeka trup Viminala bio je crne, a nadgrađe bijele boje, a tijekom rata, zbog strateških je razloga prebojan u nijanse sive boje. ■

VALFIORITA I VIMINALE

Uvođenje brodova s motorom na unutarnje izgaranje 1925. se smatralo hrabrim potezom jer se radilo o novoj, još neusavršenoj tehnologiji, i bilo je upitno kako će brodovi funkcionirati. Radilo se o prvim putničkim brodovima na takav pogon.

➤ Podijeli smo se u tri tima po troje ronilaca, u prva dva tima su svi imali scootere i dogovorili smo se da prva dva tima "snime" situaciju cijele olupine, dok će treći tim običi samo dio oko sidrenog konopa.

Struja je bila izuzetno jaka i nije bilo lako ući u vodu. Moj tim je išao prvi u vodu. Stavio sam na sebe stage boce, fotoaparat sam zakvačio na prsni D ring, scooter sam držao u ruci i čekao da se brod približi bovi. Skočio sam u vodu doslovce na bovu, ali struja je bila toliko jaka da se nisam stigao primiti za konop ispod bove. Na sreću, scooter je bio jači od struje i uspio sam se uhvatiti za konop.

Trebalo je još 15 minuta da u vodu skoče Jordi i Marco i da napokon zaronimo. Struja je oslabila nakon 30-ak metara, a vidljivost je bila dobrih 20 metara. Vrlo brzo smo ugledali olupinu koja je uspravno ležala na dnu. Sidro je palo točno na nadgrađe, ali ipak nismo mogli procijeniti na kojoj je strani prova. Pokušali smo se sjetiti nacrti i nadzemnih slika od Viminale, ali slika pod vodom je bila drugačija.

Nisam htio gubiti vrijeme na dogovore i jednostavno sam pokazao da krenemo ulijevo. Upalili smo scootere i već nakon nekoliko minuta razgledavanja nadgrađa uočili smo dva velika dimnjaka iza kojih su bile dvije velike štime. Bili smo sigurni da idemo u smjeru pramca.

Na internetu se mogu naći odlične slike s prijašnjih ekspedicija s naslaganim tanjurima na dnu pramčanih štiva i jednostavno nismo mogli odoljeti da se usput ne spustimo i pogledamo uokolo tovarnog prostora.

Kompjuter pokazuje 106 metara, palim svjetla na kućištu i slikam razbacane nerazpoznatljive dijelove broda koji su razasuti ukolo. Na tom mjestu su bile spavaonice i kuhinje, ali od tanjura niti traga. Šteta, bila bi to lijepa slika. Vraćamo se na vrh štive i nastavljamo prema pramcu, a usput pokušavam snimiti što više detalja da na sljedećim ronjenjima ne lutamo previše. Prolazim

JEEPOVI NA VALFIORITI
spektakularan su prizor, dok je na Viminaleu mnogo toga pokradeno; unatoč tome što je malo ljudi ronilo na ovoj olupini, gotovo ništa od inventara ne možete vidjeti pa tako i zvono nije više na svom mjestu

Potopljen

IZ ČETVRTOG POKUŠAJA

KADA JE U SRPNJU 1940. Italija ušla u rat, gotovo cjelokupno brodogradništvo koje je tada bilo na raspolaganju, iako službeno i dalje u posjedu vlasnika, došlo je pod strogu kontrolu države koja ih je upotrijebila u svrhu ratovanja. Pomorske bitke u Drugome svjetskom ratu bile su zapravo bitke konvoja komercijalnih brodova koji su prevozili trupe i opskrbljivale talijansku vojsku na libijskoj i balkanskoj fronti. Bio je to golem zalogaj za koji Kraljevska mornarica nije bila spremna i tijekom ratovanja pretrpjela je nenadoknadive štete zahvaljujući kojima ronionci danas otkrivaju olupine ratnih brodova. Početkom rata Italija je imala 786 brodova težih od 500 tona i 200 brodova između 100 i 500 tona. Na kraju rata 1945. talijanska flota svela se na svega 95 brodova.

VIMINALE JE KAO jedan od ponajboljih talijanskih brodova vrlo brzo započeo svoj ratni put, a prvi ratni zadatak bio je prijevoz vojnih trupa na rutu iz Barija ili Brindisija u albanske luke Durres (Drač) ili Vlora. Konvoj talijanskih brodova, među kojima i Viminale, presrela je 1942 na putu iz grčke luke Patras, engleska podmornica Proteus i po brod Galilea iz koje čemu je poginulo tisuću talijanskih Viminale se uspio pukim slučajem. mu međutim nije naklonjena u bu. Nakon remonta 1942. Viminale je jenio rutu i u pro otisnuo za luku u Tunisu. Dok se u Palermo, pretr napad engleskih bardera Bristol E, vratio se u Pale točno na Staru da bi ga 3. siječ u luci u Palermu pogodila podvod eksplozija, odno pedo engleskih mornica Thund Trooper koje su iz Malte i napale tzv. sporim torp - Slow Motion T kojima su uprav ronilaca. Viminale oštećen u ovom ali svejedno se otisnuo na put brodogradilištu kako bi se sanir na tom putu je ao od pogotka podmornice U no u brznoj inte dva remorkera Viminale je us na obalu. Sve kada je torped do lipnja, Vimi ostao čekati u Messini izlož

Struja je bila izuzetno jaka i lako ući u vodu. Bila je toliko da se nisam stigao primiti za ispod bove. Na sreću, scooter je jači od struje i na koncu sam vratiti i uhvatiti